

הכנסת העשרים וחמש

יוזמת : חברת הכנסת מרב מיכאלי

פ/25/2406

הצעת חוק המזונות (הבטחת תשלום) (תיקון – סכום שלא יובא בחשבון במבחן ההכנסה), התשפ"ג–
2023

1. תיקון סעיף 3 בחוק המזונות (הבטחת תשלום), התשל"ב–1972¹, בסעיף 3, האמור בו יסומן
"א" ואחריו יבוא :

"ב) בחישוב ההכנסה של זוכה לפי חוק זה לא תובא בחשבון הכנסה בסכום
השווה לשכר הממוצע כמשמעותו בסעיפים 1 ו-2 לחוק הביטוח הלאומי."

דברי הסבר

חוק המזונות (הבטחת תשלום), התשל"ב–1972 (להלן – החוק), נועד לסייע למי שנפסק לזכותו פסק
דין למזונות שאינו מבוצע על ידי החייב בתשלום. אוכלוסיה זו מורכבת ברובה, מנשים וילדים. במקרים
אלה, לפי הוראות החוק, המוסד לביטוח לאומי משלם קצבת מזונות חודשית ופועל, במקביל, לגבות את
פסק הדין מן האב החייב. בפועל, לעתים האב מתנער ממחויבותו הכלכלית כלפי ילדיו וצובר חוב במוסד
לביטוח לאומי. במצב שכזה עלותה של קצבת המזונות, לפחות זמנית, חלה על המוסד לביטוח לאומי. יש
לציין כי הגובה של קצבת המזונות אינו מתחשב במספר הילדים מעבר לשניים, ואינו ריאלי ביחס לצורכי
הילדים, בפרט לאחר קיצוץ קצבאות הילדים.

האם שהיא הורה עצמאי ושאבי ילדיה מתנער ממחויבויותיו הכלכליות כלפי ילדיו, נושאת לבדה
באחריות ובעול לשיקום המשפחה וזאת כדי שילדיה לא יועברו למשפחות אומנה או מוסדות ציבוריים
(שעלותם לקופת המדינה כבדה לאין ערוך מקצבת המזונות). נוסף על כך, היא נאלצת להתמודד עם מצב
קשה ועם משכורת אחת שצריכה להספיק לכל צורכי המשפחה.

כמו כן, רבות מהאימהות המבקשות להיעזר בחוק המזונות, הפסידו חלק מהרכוש המשפחתי תמורת
הגט, צברו חובות עקב הליך הגירושין והן לעתים אף מחויבות בחובות שהותיר הבעל. גירושין מהווים
משבר, ובמקרים אלה נוצר משבר על גבי משבר, ועל כן בני המשפחה זקוקים לשיקום ולטיפולים
פסיכולוגיים שעלותם מוטלת על האם.

ואולם, לפי תקנה 6 לתקנות המזונות (הבטחת תשלום), התשל"ג–1973, שהותקנו מכוחו של החוק,

¹ ס"ח התשל"ב, עמ' 87.

זכותו של הזכאי לתשלום לפי החוק תלויה במבחן הכנסה מחמיר של ההורה המשמורן.

בהתניה זו יש משום פגיעה חמורה בזכותם של הקטינים הזכאים למזונות, שנקבעה בפסק דין. משום שההורה המשמורן משתכר, גם אם סכום מועט, נגרעים למעשה מן הילדים תשלומי המזונות. בהתניה זו יש גם פגיעה ביכולת ההורה המשמורן להשתכר כדי לכלכל את עצמו ואת בני ביתו. יתר על כן, קיזוז המזונות תמורת ההשתכרות מהווה מחסום תעסוקתי להורה המשמורן ומעודד הישארות בבית ואי-יציאה לעבודה, בפרט כשיכולת ההשתכרות נמוכה וההוצאות למסגרות לילדים גבוהות. לאי-היציאה לשוק העבודה מחירים פסיכולוגיים, חברתיים, חינוכיים וכלכליים כבדים ביותר. כמו כן, וכדי להימנע ממצב עוני מכפיש, נאלצות אימהות רבות שהן הורה עצמאי לבחור בערוץ של "שוק שחור", שכן בצורה זו לא ייגרע מהן תשלום המזונות.

כאשר מקור הכנסה נוסף גורע מקצבת המזונות, אין המשפחות שבראשן הורה עצמאי מצליחות לספק לילדיהם את התנאים הבסיסיים ביותר לחיים. משמעות הדבר היא שההתניה מחריפה את המשברים הקיימים ומוסיפה עליהם. ראוי לציין כי הנפגעים העיקריים מן המצב הם כל אותם ילדים שנמנעת מהם ההגנה והזכאות שקבע המחוקק עקב קיומו של מבחן ההכנסה המחמיר כאמור.

לפיכך, על מנת שלא לפגוע בילדים וכדי לעודד את ההורה המשמורן לצאת אל מעגל העבודה וכן כדי למנוע תופעה של עבודה ב"שוק שחור", מוצע בזאת לקבוע כי בחישוב שיעור התשלום שישולם לזכאי לא תובא בחשבון הכנסתו של ההורה שאינה עולה על סכום השווה לשכר הממוצע במשק.

הצעות חוק דומות בעיקרן הונחו על שולחן הכנסת השמונה-עשרה על ידי חבר הכנסת עמיר פרץ וקבוצת חברי הכנסת (פ/18/4047) ועל ידי חברת הכנסת מירי רגב (פ/18/4613), על שולחן הכנסת התשע-עשרה על ידי חבר הכנסת אחמד טיבי (פ/19/657), על ידי חברת הכנסת מירי רגב (פ/19/774), על ידי חברת הכנסת זהבה גלאון וקבוצת חברי הכנסת (פ/19/1561), על ידי חברת הכנסת רינה פרנקל וקבוצת חברי הכנסת (פ/19/1971) ועל ידי חברת הכנסת מרב מיכאלי (פ/19/2453) ועל שולחן הכנסת העשרים על ידי חבר הכנסת אחמד טיבי וקבוצת חברי הכנסת (פ/20/1208).

הצעות חוק זהות הונחו על שולחן הכנסת התשע-עשרה ועל שולחן הכנסת העשרים על ידי חברת הכנסת אורלי לוי אבקסיס (פ/19/835 ; פ/20/434), על ידי חברת הכנסת שלי יחימוביץ' (פ/19/1545 ; פ/20/1087) ועל ידי חברת הכנסת מרב מיכאלי (פ/19/2446 ; פ/20/1291), על שולחן הכנסת העשרים ואחת על ידי חברת הכנסת קארין אלהרר (פ/21/279), על שולחן הכנסת העשרים ושתיים על ידי חברת הכנסת מרב מיכאלי (פ/22/987) ועל ידי חברת הכנסת אורלי לוי אבקסיס (פ/22/1191), על שולחן הכנסת העשרים ושלוש על ידי חברת הכנסת מרב מיכאלי (פ/23/916), על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חברת הכנסת מרב מיכאלי (פ/24/1158), על ידי חברת הכנסת אורלי לוי אבקסיס (פ/24/1780) ועל ידי חברת הכנסת מיכל וולדיגר (פ/24/3252) ועל שולחן הכנסת העשרים וחמש על ידי חברת הכנסת מיכל מרים וולדיגר (פ/25/22) ועל ידי חברת הכנסת יסמין פרידמן (פ/25/1327).

הצעת החוק זהה לפ/24/1158 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום

כ"ב בשבט התשפ"ג (13.02.2023)